

Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi

MAKALE

<http://dergipark.gov.tr/itbhssj>

Mardin'de Yaşayan Yetişkinlerin Tarihi ve Kültürel Mirasa İlişkin Bilinçlilik Durumu¹

Selma ÇOBAN²

Anahtar Kelimeler:

1. Tarihi ve Kültürel Miras
2. Eğitim
3. Öğretim
4. Yetişkin Eğitimi

Özet

Bu araştırma Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun saptanması amacıyla yapılmıştır. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Mardin'de yaşayan, 18 yaş ve üstü yetişkinler oluşturmaktadır. Bu evren içinden amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen 332 yetişkin üzerinde çalışılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, betimsel istatistiğin frekans (f) ve yüzde (%) tekniklerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık testi için Ki-kare tekniği uygulanmıştır. Mardin'in tarihi ve kültürel mirası konusunda, erkekler, kadınlara göre daha çok bilgi sahibidir. Mardin'deki yaşam süresi arttıkça, Mardin'de yaşama isteği de artmaktadır. Mardin'de yaşama isteği, erkeklerde, kadınlara; yaşlılarda, gençlere; eğitim düzeyi düşük olanlarda, yüksek olanlara göre daha fazladır. Mardin'de bugün İslam, Hıristiyan ve Zerdüşt dinlerine mensup, Türk, Kürt, Arap, Süryani, Ermeni ve Zaza gibi etnik kökene sahip yurttaşlar bir arada yaşamaktadır. Mardin'in taş yapı sanatında ve mimarisinde; Süryaniler, Osmanlı, Arap ve Türklere göre daha etkili olmuşlardır. Mardin'in tarihi yerlerini erkekler kadınlardan daha fazla bilmekte, aynı zamanda daha fazla gezip, görmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, Mardin'in tarihi yerlerini gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edinme oranı artmaktadır. Katılımcıların, çocuklarını ve bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, müzelere ve tarihi mekânlara götürme durumu; yaş, eğitim düzeyi ve Mardin'de geçen yaşam süresi yükseldikçe artmaktadır. Yetişkinlerin, tarihi ve kültürel değerleri koruma ile ilgili yasa, yönetmelik benzeri mevzuatlar ve yaptırım güçleri hakkındaki bilgileri sınırlıdır. Mardin'deki eski yapıların üstüne yapılan yeni binaların yıkılmasını en az 58 yaş ve üstü grup ile okuryazar olmayan grup istemektedir. Araştırmaya katılanların çok büyük bir çoğunluğu, Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerinin atalarından kendilerine kalmış ortak bir insanlık mirası olduğu ve bu değerleri koruma görevleri bulunduğu görüşündedir.

¹ Makale, Ankara Üniversitesi, Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi ABD, Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Programında Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir danışmanlığında 2014 yılında yapılan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Doktora öğrencisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yaşamboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi, selmaakguc@hotmail.com

GİRİŞ

Celep (1995, s.34) yetişkin bireyi “zihinsel, bedensel gereksinimini tamamlamış ve psikolojik olgunluğa erişmiş, ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve toplumda bir sorumluluk üstlenmiş birey” olarak tanımlamaktadır. Yetişkin (öğrenme açısından) kendi yaşamından sorumlu, öz-yönetimli olan ve kendine özgü bir benlik kavramına erişen bireydir (Duman, 2007, s.147). Yetişkin; bedensel, ruhsal ve duygusal açıdan olgunluğa erişmiş olan, gelişimin herhangi bir yönünde ya da tümünde duraklama düzeyine erişmiş olan, yasaların belirttiği belli bir yaşı aşmış, toplumsal sorumluluklarını bilme durumunda olan kişidir (Onur, 2011, s:55-56).

Eğitim; insan davranışlarının bilinçli ve düzenli olarak geliştirilmesidir. Eğitimin; 1) Bakma ve koruma, 2) Yetenekleri geliştirme, 3) Yaşamsal ve mesleki becerileri kazandırma, 4) Doğal, toplumsal ve kültürel çevreye dinamik uyum sağlamaya yardımcı olma, 5) Bilimsel bilgiyi ve çağdaş teknolojiyi tanıtmaya ve öğretmeye, 6) Demokratik yurttaşlık bilinci kazandırma, 7) Hak ve özgürlüklere saygıyı güçlendirme, 8) Yeni bilgilere ulaşma yol ve yöntemleri öğretmeye, gibi izlemleri bulunmaktadır (Altunya, 2009, s:317).

Yetişkin eğitimi, en genel anlamda belirli kurum ve kuruluşlar aracılığı ile sağlanan yetişkinlere yönelik eğitsel etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir. Yetişkin eğitimi kavramı, pek çok kişi ve kuruluş tarafından çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Bu tanımların ortak vurgusu, yetişkin eğitiminin zorunlu eğitimini tamamlamış bireylere okul sonrasında ve dışında sağlanan planlı eğitim etkinlikleri olmasıdır. Yetişkin eğitimi, yetişkin olarak adlandırılan kişilerin gereksinimlerini karşılamak üzere tasarlanmış olan düzenli, planlı ve programlı öğrenme deneyimleri kazandırmayı amaçlayan etkinliklerdir (Duman, 2007, s.157).

Öğrenme, genellikle bireyin çevresi ile olan etkileşimi sonucunda, herhangi bir gereksinimine yanıt olarak bilgi, beceri ve davranışlarında değişim olarak tanımlanmaktadır. Yetişkin öğrenmesi, yaşam boyu eğitim bağlamında sürekliliği olan temel davranış biçimidir (Duman, 2007, s.156). Yetişkin öğrenen, herhangi bir eğitim/öğretim etkinliğine kısa veya uzun süreli olarak katılan kimsedir. Yetişkin öğrenmesine ilişkin pek çok kuramdan söz edilebilir. Bu kuramlarda yetişkinlerin öğrenme ilkelerine yer verilmektedir. Öğrenme kuramları davranışçı, bütünlükçü, bilişsel ve insancıl görüşler olmak üzere ele alınıp incelenmiştir. Bu kuramlardan bilişsel ve insancıl görüşler, yetişkin öğrenmesi ve yetişkin gereksinimi konularına dikkati

çekmişlerdir. Bilişsel görüşe göre, öğrenenin beklentileri ile toplumsal değerler çatıştığında yeni bir denge kurulması gerekir. Böylece öğrenme gereksinimi ortaya çıkar. Öğrenme kuramları içinde insancıl kuramlar, yetişkin bir birey olarak tanıtan ve yetişkin öğrenmesini açıklamaya yönelik görüşleri daha çok içermektedir (Okçabol, 2006, s.49-63). Yetişkinlerin nasıl öğrendikleri konusunda anahtar varsayımlar geliştiren Edward C. Lindman'a göre “eğitim hayattır ve bütün hayat öğrenmedir” (Bilir, 2004,s.15). Yetişkin eğitiminde yaşantının önemine ve yaşam merkezli öğrenmeye vurgu yapan Lindman'a göre “yetişkinler, öğrenmenin tahmin edeceği gereksinim ve ilgileri yaşıyorken öğrenmeye güdülenirler; bu nedenle, bunlar yetişkin öğrenme etkinliklerini düzenleme için uygun başlangıç noktalarıdır” (Knowles, 1996, s.29).

Cyril O. Houle'un 1961'de yetişkin öğrenenlerin güdüsel yönelimleri üzerine yaptığı araştırma, yetişkin eğitimi etkinliklerine katılma nedenleri konusunda pek çok araştırma için temel dayanak olmuştur. Houle, sürekli öğrenenler olarak tanımlanan yirmi iki yetişkin ile yaptığı derinlemesine görüşmeler sonucunda üç tür öğrenme yönelimi belirlemiştir. Buna göre (1) amaç yönelimli yetişkinler, belli amaçları yerine getirmek için öğrenme etkinliği içinde yer alırken, (2) etkinlik yönelimli yetişkinler sosyal ilişkiler kurmak ve bir grupla etkinlikte bulunmak amacıyla yetişkin eğitimi etkinliklerine katılmaktadırlar. Üçüncü grup olan (3) öğrenme yönelimli yetişkinler ise, sadece bilginin peşinden koşan, öğrenmeyi yaşam ilkesi olarak gören ve öğrenme aşkıyla eğitim/öğrenme etkinliklerinde yer alan yetişkinlerdir (Knowles, 1996, s.44-45; Duman, 2007, s.151-153). Yetişkinlerin bir konuda öğrenme etkinliğine katılmak için öncelikle o konuda aldıkları eğitimin ne işe yarayacağını bilmek istemeleri, andragojik modelde ‘bilme gereksinimi’ olarak ifade edilmektedir. Yetişkinler neyi niçin öğrenmeleri gerektiğini bilmek isterler. Bilme gereksinimi gerçekleşince o konuda bilgi edinmeye güdülenirler. Bu nedenle yetişkin eğitiminde güdülenme, öğrenmeye giden yolda en temel olandır (Knowles, 1996, s.56-62). Yetişkinlerin öğrenme konularından biri de tarihi ve kültürel mirası öğrenmektir.

Kültür, insan toplumuna özgü bilgi, inanç ve davranışlar bütünü ile bu bütünün parçaları olan maddi nesnelere, kültüre, toplumsal yaşamın dil, düşünce, gelenek, işaret sistemleri, kurumlar, yasalar, aletler, teknikler, sanat yapıtları gibi her türlü maddi ve tinsel ürününü kapsamına alır. Kültür, bir millete değer veren, diğer milletlerle arasındaki farkı belirlemeye yarayan, tarihin seyri içerisinde teşekkül etmiş, o millete has maddi ve manevi varlık ve değerlerin

ahenkli bir bütündür (Bilgiç, 1977, s.3). Bu nedenle tarihi irdelemek bir bakıma kültürü irdelemektir. Tarih, sadece kitaplarda değil, aynı zamanda toplumun yaşayan fiziksel yapılarında, mimarisinde, inançlarında, gelenek ve göreneklerinde yaşayan olgular bütünüdür. Tarihi yapılar da geçmişi günümüze ve geleceğe aktararak kültürel devamlılık sağlamaktadır. Toplumların özgüvenli yetişmeleri, geçmiş kimliklerini bilmeleri ve tanımaları ile sağlanabilmektedir.

Kültürel miras; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değerler taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır (Madran, 2009, s.8). Kültürel mirası koruma toplumun geçmişteki sosyal, ekonomik koşullarını kültür değerlerini yansıtan fiziksel yapının, günümüzün değişen sosyal, ekonomik koşulları altında yok olmasına engel olmak ve çağdaş gelişmelerle bütünleştirerek yaşamasını sağlamak olarak açıklanmaktadır. Kültürel mirasın başka bir tanımı da; kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerlerin yüksek yapılarla anıtların ve doğal güzelliklerin gelecek kuşakların da yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması olarak tanımlanmıştır. İnsanlığın tarih boyunca yarattığı kültürel değerlerin, fiziksel çevreye yansımış olan görüntüleri de tarihsel-kültürel çevre olarak tanımlanmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 1997, s:120).

Kültür miras, somut veya soyut geçmiş insan aktivitelerinin kaynağıdır. Bütün kültürlerde anıtsal mimari özel bir yere sahiptir ve haklı bir gurur kaynağıdır (UNESCO, 2013). Kültürel miras, geçmişle gelecek arasında köprü kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih ve aidiyet bilinci yaratan, kuşaklar arası iletişimi sağlayan değerlerdir. Bu değerlerin yok olması ya da azalması, toplumdaki iletişimi ve dayanışmayı zayıflatmakta, giderek kimlik bunalımı ya da bir yere ait olamama duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Kültürel mirasın korunması, ulusların kimlik sorunları tartışmalarının temelini oluştururken, söz konusu değerlerin insanlığın ortak mirası olduğu, ulus ötesi niteliğe sahip olduğu ve bu çerçevede korunmaları gerekmektedir (Kiper 2006. Akt. Yeter, 2008). Yerel, bölgesel, ulusal, dini vb. bir kimliğin yaratılma aracı olması, estetik-sanatsal değeri turizm getirisi ve bir toplumsal ürün olarak, önceki kuşaklardan alınan mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasını sağlaması korunma nedenlerinden sayılır (Tekeli, 1988. Akt. Yeter, 2008).

Tarihi miras; kendi başlarına anıt olmayan fakat bir arada tarihi, geleneksel, görsel değerler taşıyan kasabaların, kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yaratan tüm öğelerin bir arada değerlendirilmesidir. Tarihi mekânlar ölçeğe bağlı olarak gruplandırılmaktadır. Buna göre; Tarihi çevre; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bir veya birkaç sokaktan oluşan dokulardır. Tarihi kent; tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren dokuların oluşturduğu kent yerleşmeleridir. Tarihi bölge; birkaç kenti de içine alan tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bölgelerdir.

Tarihi mirasın korunmasında; bütün bir kentin ya da kentler sisteminin korunmasından başlayarak, bir yapının korunmaya değer elemanına (yapı detayına) kadar inen farklı ölçekler korumaya konu olabilmektedir. Tarihi miras değerlerinin korunması gereğinin topluma kabul ettirilmesi farklı gerekçeler ile temellendirilmektedir. Bunlar; yerel, bölgesel, ulusal, dini vb. bir kimliğin yaratılma aracı olarak koruma, estetik-sanatsal değerleri nedeniyle koruma, turizm getirisi nedeniyle koruma ve bir toplumsal kültür ürünü olarak önceki kuşaklardan alınan mirasın sonraki kuşaklara aktarılmasını temel alan koruma olmak üzere sınıflandırılabilir (Kiper, 2004, s:17-18).

Türkiye tarihi ve kültürel mirası açısından çok zengin bir ülkedir. Hemen hemen tüm ülkede turistlerin ilgisini çeken, tarihi ve kültürel varlıkları açısından oldukça zengin birçok yerleşim yeri bulunmaktadır. Anadolu'nun binlerce yıl birçok medeniyete ev sahipliği yapması, eşine nadir rastlanan tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olmasını sağlamıştır. Türkiye'nin tarihi ve kültürel zenginlikleri ile tanınan, büyük bir tarihi mirası bünyesinde barındıran, "Tarihi Kent" kimliğine sahip şehirlerinden biri Mardin'dir (Erdem, 2006: 401). Mardin'de kültür, çağlar boyunca yerleşen uygarlıkların izlerini taşımaktadır. Mardin, tarihsel süreç içerisinde birçok uygarlığın yerleşim yeri olmuştur. Bu özelliğinden dolayı oldukça renkli bir kültürel yapıya ve tarihi kalıntılara sahip bir şehirdir. Aynı zamanda Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en eski yerleşim yerlerinden biri ve Türklerin Anadolu'daki ilk duraklarından (Dolapönü,1972: 14). Mardin farklı kültürleri içinde barındıran yapılarıyla, dünyanın ve Türkiye'nin en karakteristik şehirlerindedir. Mardin, tarihi ve kültürel mirası, mimari dokusu ve geçmişte olduğu gibi farklı inançlardan oluşan insanların hoşgörü ortamında ve uyum içinde yaşadığı bir kent olmasıyla dikkat çekmektedir. Mardin'in sahip olduğu bu kültürel ve tarihi doku sadece Mardin için değil aynı zamanda dünya kültür mirası için de bir zenginliktir. Bir dağın

tepesinde kurulmuş olan Mardin, Yukarı Mezopotamya'nın en eski şehirlerinden biri ve mimari, etnografik, arkeolojik, tarihi ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini veren Güneydoğunun kültürel kentlerinden biridir.

Tarih boyunca çeşitli medeniyet ve kültürler ev sahipliği yapan Mardin'e Süryani ve Nasturilerin etkisi de büyüktür. M.S. 5. yy.da Arami ırkına mensup Süryaniler (Kadim), cemaatin önemli merkezi olan Deyrul-Zafaran Kilisesini kurmuşlardır (Aliyeva, 2007). Mardin'de Türk-İslam devletlerinden günümüze en önemli eserleri bırakan Artukoğulları olmuştur (Sarı, 2010). Artuklular ilim ve kültür alanında medrese, kütüphane, hastaneler ve zaviyeler yolu ile halka her türlü hizmeti götürmüşlerdir. Duneysar (Kızıltepe) Üniversitesi, Kasımpaşa ve Zinciriye Medreseleri Artukoğullarının yaptırdığı önemli ilim ve eğitim merkezlerindedir (Abdüselam Efendi, 2007: 63-67). Akkoyunlular döneminde de Mardin'de önemli eserler ortaya koyulmuştur. Akkoyunlular mimari yapıda Artukluları taklit etmiş, tarihsel miras açısından önemli eserler bırakmışlardır. Osmanlı döneminde birkaç cami, medrese yapılsa da, eski yapılar kadar ihtisamlı değillerdir (Aliyeva, 2007; Aydın, 2002: 6-8).

Mardin'in mimarisine, sanatına bakıldığı zaman Balkan, Arap, İran v.b. kültürlerin etkilerini, kendi içindeki etnik ve dinsel grupların katkılarını ve tüm bunların birbirlerini zenginleştirerek nasıl iç içe geçtiklerini görmek mümkündür. Önemli olan Mardin'de yaşayan insanların bu zenginliğin farkında olup olmadığı, nasıl algıladığı ve yaşayışlarına etki edip etmediğidir. Mardin'deki tarihi yapıların üzerine inşa edilen beton yapılar, tarihi ve kültürel bilincin araştırılması gerektiğini gösteren bir kanıt olarak belirmektedir. Bu çalışmanın en önemli nedenlerinden biri budur. Bir diğer neden ise Mardin'de çok sayıda tarihi ve kültürel yapının bulunması, hatta kentin tamamının tarihi ve kültürel alanlardan oluşmasıdır. Mardin'in doğal yapısıyla oluşan eski kent dokusu, geleneksel mimarisi, yapı malzemelerinin özgünlüğü ve geçmişten günümüze yaşayan kültürleri ile ülkenin kentsel sit alanlarından olup, UNESCO'nun dünya kültür mirası adayları listesinde yer almaktadır.

Mardin dünyanın ve Türkiye'nin karakteristik bir şehri olmasına rağmen, yaşayan insanların Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerini tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun derinlemesine ve özel olarak araştırılmadığı, yapılan çalışmaların daha çok tarihsel ve kültürel incelemelerden oluştuğu, Mardin'de yaşayan yetişkinlere tarihi ve kültürel bilinci yaratmaya yönelik fazlaca çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu yönde bir çalışmanın yapılmasına gereksinim vardır.

Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu belirlemek bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu ortaya koymaktır.

Bu amaca ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1) Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını;
 - a) Tanıtma,
 - b) Tanıtma,
 - c) Koruma yönündeki bilinçlilik durumları nedir?
- 2) Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri ve Mardin'de bulunma süreleri gibi demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Mardin'de yaşayan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını tanıma, tanıtma ve koruma yönündeki bilinçlilik durumunun ne olduğunu ortaya koymayı temel alan bu çalışma, var olan bir durumu betimlemeyi amaçladığından tarama modelindedir (Balcı,2010).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Mardin'de yaşayan, 18 yaş ve üstü yetişkinlerden oluşmaktadır. TÜİK 2012 verilerine göre Mardin merkez ilçesinin toplam nüfusu 139.254 kişidir. 18 yaş ve üstü nüfusta 75.853 kişi olarak belirtilmiştir. Araştırma bu yetişkinlerden alınan bir örneklem üzerinden yapılmıştır. Örneklem, Mardin'deki mahallelerin büyüklükleri göz önüne alınarak gönüllük esasına dayalı amaçlı örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Örnekleme her mahalleden örnek alınması sağlanmış ve her mahallede hane sayısının yaklaşık %10 kadarı kişi alınarak, toplamda 332 kişiyle görüşülmüştür.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacı tarafından gerekli literatür taraması yapıldıktan sonra hazırlanan ve uzman görüşüne sunulan görüşme formu üzerinden toplanmıştır. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Kişisel bilgiler", ikinci

bölümde ise “Tarihi ve Kültürel Mirası” Tanıma, Tanıtma ve Koruma ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Alan uygulaması için Mardin Valiliği’nden gerekli yazılı izin alınmıştır.

Verilerin toplanması aşamasında, Mardin’de yol yapım çalışmalarının devam etmesi nedeniyle ulaşımdaya güçlükler yaşanmıştır. Görüşmeye gidilen hanelerde genelde daha ileri olan yaş grupları görüşme yapmak istemediği için, daha genç nüfusla görüşme yapılmasını önermişlerdir. Görüşülen kişilerden genelde kendi etnik kökenleri veya dinleri konusunda daha fazla soruya yer verilmediği için sitemler dinlenmiştir. Görüşülen yetişkinlerin bu tarz çalışmalarla fazla karşılaşmadıkları yönünde söylemleri ve buna ilişkin tedirginlikleri gözlenmiştir. Esnafın ve üniversite öğrencilerinin çalışmaya katılma talepleri yüksek oranlarda olmuştur. Eğitim düzeyi daha yüksek olan grubun bu tür çalışmaların daha fazla yapılması yönünde talepleri bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda görüşme yöntemi ile toplanan veriler bilgisayar ortamına aktararak metin belgesine dönüştürülmüştür. Daha sonra veriler, içerik analizi ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen yetişkin görüşleri, görüşme formundaki sıra temel alınarak incelenmiştir. “Evet” / “Hayır” şeklindeki görüşler tablolaştırılarak frekans (f) ve yüzdeler (%) kullanılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, araştırma konusuyla ilişkili olduğu düşünülen bazı önemli değişkenler ile bağlantılı olarak (Örneğin; cinsiyet, eğitim seviyesi, yaş grupları ve Mardin’deki yaşam süresi) Ki-kare analizi yapılmıştır. Ki-kare analizi yapılırken beklenen frekansların sıfır olmaması ve gözleneklerin % 20’sinde beş’ den küçük olmaması kuralları dikkate alınmıştır. Açık uçlu sorulara verilen cevapların analizinde, görüşmeci (G), kadın (K) ve erkek (E) şeklinde kodlanarak, görüşme sırası verilerek çözümlenmiştir.

BULGULAR

Bulgular kişisel bilgiler, araştırmanın temel amaçlarına dayalı olarak tarihi ve kültürel mirası tanıma, tanıtma ve koruma ve birlikte yaşamının harcı (tutkalı) olan hoşgörü kültürünü besleyen ifadeler alt başlıkları altında verilmiştir.

Kişisel Bilgiler ile İlgili Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin %54,5’i kadınlardan, %45,5’i de erkeklerden oluşmaktadır. Bu yetişkinlerin %50’si 18-27 yaş aralığı ve %30,4’ü 28-37 yaş aralığındadır. En az %3,6 oranla 47-58 yaş gurubu ile görüşme yapılmıştır. Görüşülen yetişkinlerin çoğu

%32,8 ile lise mezunları ve %23,5 ile lisans mezunlarından, en az olanda %3’lük oranla yüksek lisans mezunlarından oluşmaktadır. Yetişkinlerin %5,4’lük oranı da okuryazar olmayan gurubu oluşturmaktadır. TÜİK 2012 verilerine göre Türkiye’de 18 yaş ve üstünde okuma yazma bilmeyen 2.774.515 yetişkin, Mardin de ise 69.046 yetişkin bulunmaktadır. Yetişkinlerin yarısından çoğu %51,5 oranında bekârlardan oluşmaktadır.

Yetişkinlerin yarısından çoğu %53,3’lük oranla doğduğundan beri Mardin’de yaşadığını beyan etmişlerdir. Geriye kalan katılımcılardan %12,7’si bir yıldan az, yaklaşık %14’ü de 1-5 yıldır Mardin’de yaşadığını belirtmiştir. Bu durum Mardin’in son yıllarda kırdan kente göç aldığını göstermektedir. Yetişkinlerin %59,9’u çocuk sahibi olmadığını ve %11,4’ü de dört ve daha fazla çocuğa sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılanların %51,5’nin (n=171) bekar olduğu düşünüldüğünde evli olup da çocuğu olmayan yetişkin sayısı yirmi sekiz (28) kişi, oranı yaklaşık %8,4’tür.

Tarihi ve Kültürel Mirası Tanıma Boyutu İle İlgili Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin %70,5’i Mardin’de yaşamak istediğini ifade etmişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=4,291, p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(4)=11,606, p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=13,745, p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin’deki yaşam süresi değişkeni ile Mardin’de yaşama isteği arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=48,784, p<0,05$]. Görüşülen yetişkinlerin %62,3’ü Mardin’de yaşama isteklerine şehrin tarihi olmasının etken olmadığını, ancak %37,7’si Mardin’de yaşama isteklerine şehrin tarihi olmasının etken olduğunu söylemişlerdir. Mardin’de hala Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Zerdüşter yaşamaktadır. Mardin’de Türkçe, Kürtçe, Arapça, Süryanice, Ermenice ve çok az oranda Zazaca dilleri konuşulmaktadır. Mardin’de etnik köken olarak Türk, Kürt, Arap, Süryani, Ermeni ve Zazalar yaşamaktadır. Okuryazar olmayan grup, lisans ve yüksek lisans mezunlarının Mardin’de bulunan etnik kökenler konusunda yüksek oranlarla bilgi sahibi olması eğitimin yaşanmışlıkla beraber bu konuda oldukça önemli bir yere sahip olduğunu düşündürmektedir.

Yetişkinlerin büyük çoğunluğu sırasıyla %63,3'lük oranla Süryanilerin, %56,9'luk oranla Arapların, %51,5'lik oranla Osmanlıların, %42,5'lik oranla da Türklerin Mardin mimarisinde etkili olduğunu söylemişlerdir. Mardin'in mimarisi ile yapı sanatının gelişmesinde Süryani taş ve yapı ustalarının etkili olduğu, bu araştırmanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Yetişkinlerin %81,3'ü Mardin'in tarihi yerlerini bildiklerini, %18,7'si de bilmediklerini söylemişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'in tarihi yerlerini bilme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=4,145$, $p<0,05$]. Yetişkinlerin %80,7'si Külliye, Cami ve Türbeleri, %76,5'i Kaleleri, %75,3'ü Çarşıları, %69'u Manastırları ve Kiliseleri, %64,2'si Hamamları ve %63,3'ü Dara Ören Yerini gezip gördüklerini ifade etmişlerdir.

Görüşülenlerin %52,7'si tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edindiklerini, %47,3'ü ise herhangi bir bilgi edinmediklerini söylemişlerdir. Görüşülen yetişkinlerin eğitim düzeyinin bilgi edinme kaynağını oldukça fazla etkilediği düşünülmektedir. Yüksek lisans mezunlarının bilinç gerektiren kaynaklardan %50'si kitap, %70'i internet ve %40'ı rehberleri en yüksek oranlarla kullandıkları görülmektedir. Mardin Valiliği ve Turizm İl Müdürlüğü'nün birlikte hazırladığı tanıtım CD'si ve broşürü isteyen herkese ücretsiz olarak verilmektedir. Görüşülen yetişkinlerin bu tanıtım materyallerinden haberdar olma durumuna baktığımızda %64,8'lik oranla bilmedikleri görülmektedir. Yetişkinlerin en yüksek oranla %73,5'i Artukoğulları'nın, en az oranla da %1,5 ile Safaviler'in hükmettiğini bildiklerini söylemişlerdir. Mardin'e en uzun süre 300 yıl kadar Artukoğulları hükmetmiştir.

Tarihi ve Kültürel Yerlerin Eğitsel Değeri Hakkındaki Fikirlerine İlişkin Yorumlar

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki görüşleri, “*Tarihi ve kültürel yerlerin eğitsel değeri hakkında bilginiz varsa, kısaca yazar mısınız?*” sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

- *Tarihi ve kültürel yerlerin çocuklarımızın tarihlerini bilmeleri bakımından önemlidir (G, K:33).*
- *Tarihi ve kültürel yerler geçmişe dair bilgiler taşır. Tarihi ve kültürel açıdan yeni nesillere bilgi verme açısından önemlidir (G, E:48).*
- *İnsanın geçmişini ve ecdadının ne koşullarda yaşadığını bilirse hayatına birçok anlam kazandırır (G, E:80).*

- *Tarihi ve kültürel yerler insanlar için çok önemlidir bana göre. Çünkü o tarihi yerler bizim kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi ve tarihimizi yansıtır. Tarihini bilmeyen ve korumayan bir millet olmayalım (G, K:122).*
- *Mevcut bilgilerinizin daha somut hale getirmenize yardımcı olur (G, E:189).*

Tarihi ve kültürel yerlerin önceki insanların yaşamları ile günümüz insanların yaşantıları arasında köprü görevi görerek karşılaştırma imkânı sağladığı, geçmiş hakkında bilgi verdiği, tarihi ve kültürel açıdan yeni nesillere bilgi aktardığı, tarihi ve kültürel yerlerin bilim merkezleri olarak kullanıldığı, mimari özellikleri hakkında bilgi sağladığı ve soyut bilgilerin somut hale gelmesini sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Mardin'deki tarihi ve kültürel yapıların bazıları müze, sergi salonu ve kütüphane gibi eğitim ve kültür alanlarına, bazıları da otel ve restoran gibi hizmet alanlarına dönüştürülmüş olması katılımcıların olumlu yönde değerlendirme yapmalarına neden olmuştur.

Tarihi ve Kültürel Mirası Tanıtma Boyutu ile İlgili Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin büyük çoğunluğu %75,6'luk oranla tarihi ve kültürel yerleri ziyaret ettiklerini ancak %24,4'ü de tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmediklerini ifade etmişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=7,739$, $p<0,05$]. En yüksek oranla %91,7 ile 48-57 yaş grubu ve en az oranla da %67,5 ile 18-27 yaş grubu tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etmişlerdir. Mardin'deki yaşam süresi uzadıkça tarihi ve kültürel yerleri ziyaret etme oranı artmaktadır. Yetişkinlerin %66'sı bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve kültürel yerleri ziyarete götürdüklerini ancak %34'ü bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve kültürel yerleri ziyarete götürmediklerini söylemişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(4)=16,590$, $p=0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile bölgeyi tanımayan konukları geldiğinde tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=16,590$, $p<0,05$].

Bu yetişkinlerden Mardin dışından gelen yerli veya yabancı biri Mardin'in gezilecek ve görülecek yerleri konusunda bilgi istediğinde; %37,3 ile sorusuna doyurucu bilgiler verdiğini, %36,7 ile bu konuda ona

yardım edemediğini, %15,4 ile turizm danışma bürosuna yönlendiğini ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini tavsiye ettiğini, %14,5 ile Mardin kent müzesine yönlendirdiğini söylemişlerdir. Yetişkinlerin çoğu %57,5 ile çocuklarını tarihi ve turistik mekânlara gezmeye götürmediklerini bildirmişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, Mardin'deki yaşam süresi değişkeni ile çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götürme arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=28,919$, $p<0,05$]. Yetişkinlerin %57,8'i çocuğunun tarihçi olmasını istemediklerini, %42,2'si tarihçi olmasını istediklerini ifade etmişlerdir.

Görüşülen yetişkinlerin %73,8'i Mardin ile ilgili olarak yapılmış sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Mardin ile ilgili olarak Artuklu Üniversitesi'nin yapmış olduğu, Mardin'in tarihi ve kültürel değerlerinin konu edildiği 2006 yılı "I. Uluslar Arası Mardin Tarihi Sempozyumu", Süryaniler ve diğer kültürlerle etkileşimleri konulu 2012 yılı "I. Uluslar Arası Süryani Sempozyumu", 2002-2004-2006-2010-2013 yıllarında yapılan "İnanç Ve Kültür Turizmi Sempozyumu" sempozyumları bulunmaktadır. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=5,587$, $p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin ile ilgili yapılmış olan sempozyum, panel vb. katılma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=38,339$, $p<0,05$].

Görüşülen yetişkinlerin %84,9'u Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurmadıklarını söylemişlerdir. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=5,004$, $p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım broşürü ve CD'sinin elinde bulundurma durumu arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=45,170$, $p<0,05$].

Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma Boyutu ile İlgili Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin çoğu %57,5'luk oranla tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmezken, ancak %42,5'i tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmektedir. Kadınların %60,8'i tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında herhangi bir kuruma müracaat etmezken, erkeklerin ise %56,3'ü

herhangi bir kuruma müracaat etmediklerini söylemişlerdir. Herhangi bir kuruma müracaat etme durumlarında en yüksek oranla %52,3 ile lise mezunları ve %51,4'le ortaokul mezunları bulunmaktadır. Görüşülen yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında %24,7'si Müze Müdürlüğüne, %11,1'i Turizm Müdürlüğüne, %10,5'i Valiliğe, %6,6'sı diğer kurumlara ve %4,2'si Belediye Başkanlığına müracaat etmektedir. Yetişkinlerin çoğu %61,1'lik oranla tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. konusunda bilgileri bulunmamaktadır. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa, yönetmelik vb. konularında; kadınların erkeklerden, ileri yaşların gençlerden, eğitim düzeyi düşüğe daha az bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Yetişkinlerin çoğu %70,5'lik oranla Mardin'de bulunan eski binaların üstüne yapılan yeni binaların yıkılması gerektiğini söylemişlerdir. Mardin Valiliği Mardin'de 'Eski Mardin Kentsel Yenileme ve Restorasyon Projesi' kapsamında 570'si tamamen, 860'ı da kısmen olmak üzere toplam 1430 binanın yıkılacağını tespit etmiştir (Mardin.gov.tr/2009). Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(1)=4,291$, $p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, yaş değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(4)=17,193$, $p<0,05$]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile eski yapıların üzerine yapılan yeni binaların yıkılması ile ilgili düşüncesi arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [$X^2(6)=21,244$, $p<0,05$].

Yetişkinlerin çoğu %84,6'sı Mardin'de restorasyon çalışmalarının yapılmasını desteklediklerini ifade etmişlerdir. Mardin kentinin sahip olduğu tarihi mirasın gün ışığına çıkarılıp korunması, kentin karakteristik özellikleri dışında sonradan inşa edilen eklenti yapıların tarihi dokudan ayıklanması, kültürel değerlerin korunmasına yönelik olarak planlama, projelendirme, iyileştirme ve restorasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Ocak 2009 yılında "Tarihi Dönüşüm Projesi" Mardin Valiliği tarafından başlatılmıştır (Mardin.gov.tr/2009).

Yetişkinlerin çoğu %55,1 ile birinci caddenin trafiğe kapatılmasını istemediklerini, %44,9'da birinci caddenin trafiğe kapatılması gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Mardin'in tarihi kentini baştanbaşa ikiye bölen birinci cadde; Diyarbakır kapı denilen Mardin'in girişinden başlar, Savur kapı denilen Mardin'in bittiği yerde son bulur. Diyarbakır kapıdan

Cumhuriyet meydanına kadar olan kısmına birinci cadde, Cumhuriyet Meydanından Savur kapıya kadar olan kısmına da Cumhuriyet caddesi denilmektedir. Oldukça dar olan yolda Cumhuriyet Meydanına kadar olan kısımda trafik çift yönlü, Cumhuriyet Meydanından Savur kapıya kadar olan kısımda da trafik tek yönlü olarak işlemektedir (www.mardin.bel.tr). Yapılan Kay-kare testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [X²(1)=5,141, p<0,05]. Yapılan Kay-kare testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılması ile ilgili düşünceleri arasında .05 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. [X²(6)=48,397, p<0,05].

Yetişkinlerin Mardin'i ziyarete gelen yabancı turistlerin geliş amaçları hakkındaki düşüncelerine göre %94,3'ü gezmek ve görmek için, %53,3'ü bilimsel inceleme ve araştırma yapmak için, %14,2'si etnik ve dinsel ayırım konusunda misyonerlik yapmak için, %8,7'si de tarihi eser kaçakçılığı yapmak için gelmektedir. Turistik gezilerin tur organizasyonları ile artması ve bilimsel araştırmaların yapılması bu durumu desteklemektedir.

Tarihi ve Kültürel Yerlerin Korunması İçin Yaptıklarına İlişkin Yorumlar

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki düşünceleri, "Tarihi ve kültürel yerlerin korunmasına ilişkin neler yapıyorsunuz. Kısaca yazar mısınız?" sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

- *Ben tarihi binaların üstüne bina yapmıyorum. Bir tarihi esere rastladığımda müzelere başvuruyorum. Bildiğim tarihi yerlerin yıkılmasına izin vermiyorum (G, E: 326).*
- *Tarihi ev ve işyerlerimizi onarmaya devam ediyoruz. Bu binaların korunması için devlet yetkililerine, Belediye Başkanına bilgimiz ölçüsünde önerilerde bulunuyoruz (G, E:142).*
- *Tarihi ve sit alanı içerisinde ya da üzerinde bulunan taş veya toprak binaların yıkılması konusunda devletin çalışma yapması gerektiğini düşünüyorum (G, E:300).*
- *Gezip gördüğüm yerlerdeki tarihi eserlere ve mekânlara zarar vermemeye çalışırım. Bu konuda zarar veren insanları uygun bir dille uyarırım (G, K:21).*
- *Keşke o yerleri daha fazla korumak elimizde olsa ama elimden geldiğince korurum tabii, yıkılmaması için yapılan çalışmalara ve*

yardımlara ilgi gösterir ve elimden geleni yapmaya çalışırım (G, E:281).

Tarihi ve kültürel yapıların korunması için genel olarak Mardin'de yaşayan yetişkinlerin ellerinden bir şey gelmediği, bu nedenle koruma amaçlı bir şey yapılmadığı sadece zarar vermemek için ellerinden geleni yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum katılımcıların tarihi ve kültürel mirası koruma yönünde çıkarılmış ve yürürlükte olan yasa, yönetmelik vb. düzenlemelerin yaptırım gücü konusundaki bilinçlilik durumlarının yetersiz olmasıyla yorumlanabilir.

Birlikte Yaşamının Harcı Olan Hoşgörü Kültürünü Besleyen İfadelere Katılma Durumu ile İlgili Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin %82,5'i büyük çoğunlukla Mardin'de sahip olunan yaşama hakkına farklı kültürlerden olanların da sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yetişkinlerin %69'u Mardin'de yaşayan farklı kültürlerdeki kişilere verilen herhangi bir zararın kendine verildiğini düşündüklerini ve %84,3'ü kendi kültüründeki grupları diğer kültürlerle mensup gruplardan üstün görmediklerini ifade etmişlerdir. Yetişkinlerden %42,5'i kendi dini inancını diğer kültürlerle mensup olan kişilerin inancından üstün gördüklerini söylerken, %57,5'i de üstün görmediklerini söylemişlerdir.

Mardin'deki Tarihi ve Kültürel Mirasın Farklı Kültürlerin Bir Arada Yaşamalarına Katkısı Olduğuna Yönelik Bulgular

Görüşülen yetişkinlerin bu konudaki düşünceleri, "Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamalarına katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna cevabınız evet veya hayır ise nedenini kısaca açıklar mısınız?" sorusuna verilen yanıtlar analiz edilerek aşağıda özetlenmiştir.

Olumlu görüş belirtenler;

- *Farklı kültürlerin bir arada yaşaması hoşgörüyü doğurur (G, K:36).*
- *Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamalarına katkısı olduğunu düşünüyorum, burada yaşayan beyliklerin eserlerine rastlıyor ve eserlerini tanıyoruz (G, E:50).*
- *Mardin tarihi birçok medeniyeti barındırmıştır. Bu zaman dilimi içerisinde değişik kültürler olması insanları beraber yaşamaya mecbur kılmıştır (G, E:84).*
- *Aramızda bulunan dil, din farklılıkları ister istemez aramızdaki manevi bağı güçlendiriyor (G, K:106).*

- Üç farklı kültür ve bunlar arasındaki dayanışma, hoşgörü Mardin'in medeniyetler beşiği olmasına katkı sağlamıştır (G, E:144).
- Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkısı var, çünkü geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Her uygarlığın geçmişiyle ilgili sorularına cevap verecek bir yerdir. En azından buradaki insanlar bütün insanların tek ırktan olmadıklarının bilincinde büyüyor (G, K:178).

Olumsuz görüş belirtenler;

- Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkı sağladığını düşünmüyorum çünkü herkes kendi görüşünü savunduğu için insanların birlikte yaşamaları güçleşiyor (G, E:64).
- Mardin'deki var olan tarihi ve kültürel mirasın katkı sağladığını düşünmüyorum. Bence her inanç ve kültür kendi mirasının diğerlerine göre üstün olduğunu ve kendine ait olduğunu düşünür (G, E:132).
- Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasına katkı sağladığını düşünmüyorum. Çünkü insanlar sadece birbirinden uzak duruyor, birbirine bulaşmıyor (G, K:332).

Katılımcıların büyük çoğunluğu, Mardin'deki tarihi ve kültürel mirasın farklı kültürlerin bir arada yaşamasının hoşgörüyü doğurduğu, dil, din ve kültür farklılıklarının manevi bağ oluşturduğu, tarihi mirasın korunmasının hoşgörüyü yarattığı ve cami ile kilisenin yan yana durmasının insanları olumlu etkilemesi ile tarihi ve kültürel mirasın bir arada yaşamaya olumlu katkıları olduğu yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir. Katılımcılardan azda olsa, tarihi ve kültürel mirasın bir arada yaşamaya katkısının olmadığı, sadece insanların birbirinden uzak durduğu ve kendi kültürünü diğer kültürlerden üstün gördüğü yönünde olumsuz görüş belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası tanıma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'de bulunan din, dil ve etnik köken ve Mardin'in tarihi yerlerini bilme, gezme ve görme konusunda yeterli olduğu, Mardin'in mimarisi ve sanatında etkili olan kültürler konusunda ve tarihi, turistik yerleri gezmeden önce tarihleri hakkında bilgi edinme konusunda %50 düzeylerinde, tarihi ve turistik yerleri gezmeden önce kullandıkları bilgi kaynakları konusunda, Mardin Valiliği'nin hazırladığı tanıtım CD'si ve broşüründen haberdar olma ve Mardin'e tarih

boyunca hükmeden uygarlıklar konusunda yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İnsanlığın ortak tarihi ve kültür mirası olan Mardin'i tanıma boyutu ile ilgili olarak Mardin Valiliği, Turizm İl Müdürlüğü, Müze Müdürlüğü, Artuklu Üniversitesi işbirliği içinde Mardin'in tarihi yapısının Türkiye ve dünya için önemini anlatan materyaller hazırlamalı, Mardin'de yaşayan yetişkinler bu konuda bilgilendirilmelidir. Mardin mimarisi ve sanatında etkili olan kültürleri anlatan el broşürleri hazırlanmalı ve dağıtılmalı, eğitim toplantıları (ev hanımlarının bilinçlenmesi için halk eğitimi kurslarına) yapılmalıdır. Tarihi ve turistik yerleri gezmeye gelen yetişkinler için, tarihi yerleri anlatabilecek rehberler yerleştirilmeli veya tarihi yerlerin girişine tanıtım broşürleri koyulmalıdır.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel miraslarını koruma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini ziyaret etme ve Mardin'i tanımayan konukları geldiğinde, tarihi ve turistik yerlere ziyarete götürme konusunda yeterli olduğu, dışarıdan gelen yabancı birine tarihi ve turistik yerlerle ilgili doyurucu bilgiler verme, çocuklarını tarihi ve turistik yerlere gezmeye götürme, çocuklarının tarihçi olmasını isteme, Mardin ile ilgili herhangi bir sempozyum, panel vb. tanıtım toplantısına katılma ve Mardin'in tanıtım broşürü ve CD'sini elinde bulundurma konusunda yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mardin'in tarihi ve kültürel yerlerini anlatan, tarihleri konusunda tüm kamu kurum ve kuruluşlarına, okullara ve halk eğitimi merkezlerinde kısa eğitim programları düzenlenmelidir. Görüşülen yetişkinler çocuklarını tarihi ve turistik yerlere götüremediğinden, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Turizm İl Müdürlüğü işbirliği yapılarak çocukların tarihi ve turistik gezileri programa bağlanmalıdır. Görüşülen yetişkinler çocuklarının tarihçi olmasını istemediğinden Müze Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşların tarihçilerin iş alanları ve önemi konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Artuklu Üniversitesi ve diğer kuruluşlarda Mardin'in tarihi ile ilgili yapılan sempozyum, panel vb. toplantılara halk davet edilmeli, akademik kesim ile sınırlı kalmamalıdır.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin tarihi ve kültürel mirası koruma yönündeki bilinçlilik durumlarının; Mardin'e ziyarete gelen yabancı turistlerin geliş amacı, eski yapıların üstüne yapılan yeni binaların yıkılmasını isteme ve restorasyon çalışmalarını destekleme konusunda iyi, Mardin'deki birinci caddenin trafiğe kapatılmasını isteme konusunda orta düzeyde, tarihi değeri olan bir nesne ile karşılaştığında herhangi bir kuruma müracaat etme ve müracaat edilen kurumlar konusunda, tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili

yasa, yönetmelik vb. konusunda bilgisi bulunma konusunda oldukça yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mardin’de yaşayan yetişkinlerin tarihi değeri olan bir şey ile karşılaştıklarında müracaat edebilecekleri kuruluşlar hakkında eğitimler düzenlenmelidir. Tarihi ve kültürel mirası koruma ile ilgili yasa ve yönetmelikler ile ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, halk eğitimi merkezlerinde ve okullarda eğitimler düzenlenmeli, yerel medya organları bu konu için kullanılmalıdır. Araştırmaya katılan yetişkinler yüksek oranlarla onaylıyorken eski yapıların üstüne yapılan yeni yapılar bir an önce yıkılmalı ve orda yaşayan insanların mağdur olmaması için yeni yerleşim yerleri gösterilmelidir. Devam eden restorasyon çalışmalarına sürekliliği sağlanmalı, çalışmalar sırasında kentin tarihi dokusuna zarar verilmemelidir. Eski yapıların zarar görmemesi ve gezmeye gelenlerin yürüme alanlarını rahatlatmak için birinci cadde trafiğe kapatılmalı, fayton sistemine geçilmelidir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin birlikte yaşama harcı (tutkalı) olan hoşgörü kültürünü fazlasıyla benimsedikleri ve yaşama biçimi haline getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdüselam E. (2007). *Mardin tarihi*, Derleyen: Hüseyin H. Güneş, Mardin tarihi ihtisas kütüphanesi, İstanbul.
- Aliyeva, M. (2007). *Makalelerle Mardin*, “Mardin ve çevresini içine alan: Türk devletleri tarihi”, (haz.) İbrahim Özçoşar, İmak yayınevi. İstanbul.
- Altunya, N. (2009). Eğitim hakkı ve yetişkin eğitimi. M. Uysal ve A. Yıldız (Derleyenler), *Yetişkin Eğitimi*, Kalkedon yayınları, İstanbul.
- Aydın, H. (2002). *Mardin’in tarihi*, Kendi yayını, Mardin.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma*, Pegem yayıncılık, Ankara.
- Bilgiç, E. (1977). Milli kültür anlayışı. *Milli kültür dergisi*, cilt:1, sayı:1.
- Bilir, M. (2004). Çağdaş yetişkin eğitimi liderlerinden Eduard Lindeman (1885-1953) yaşamı, eğitim görüşü ve hizmetleri, *Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi dergisi*, Cilt:37, Sayı:2, Ankara.
- Celep, C. (1995), *Halk eğitimi: kavramlar, ilkeler, yöntemler, teknikler*, Pegem yayıncılık, Ankara.
- Dolapönü, H. (1972). *Tarihte Mardin*, Deyrulzafaran Manastırı yayınları, İstanbul.
- Duman, A. (2007). *Yetişkinler eğitimi*, Ütopya yayınevi. Ankara.
- Erdem, İ. (2006). Mardin’de Akkoyunlu Mirası, *I. Uluslararası Mardin tarihi sempozyumu*, Ed. İ. Özçoşar- H. H. Güneş, İstanbul.
- http://www.unesco.org/baltics/Riga_final_report.html (Erişim tarihi: 25.01.2013)
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1997), *Çevrebilim*, İmge Yayınevi, Ankara.
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme sürecinde kentlerin tarihsel-kültürel değerlerinin korunması-Türkiye Bodrum örneği, *Doktora tezi*. Ankara.
- Knowles, M. (1996). *Yetişkin öğrenenler göz ardı edilen bir kesim*. Ankara üniversitesi basımevi. Ankara.
- Madran, E. (2009). *Taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve onarımına ilişkin temel bilgiler*. Mimarlar odası Antalya şubesi yayınları 12/4, Antalya.
- Okçabol, R. (2006). *Halk eğitimi (Yetişkin eğitimi)*, Ütopya yayınevi. Ankara.
- Onur, B. (2011), *Gelişim psikolojisi*, İmge kitapevi, Ankara.
-(2006). *I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu*. 26-28 Mayıs, Mardin.
-(2012), *I. Uluslararası Süryani Sempozyumu*, 20-22 Nisan, Mardin.
-(2002). *İnanç ve kültür turizmi sempozyumu*, Mardin.
-(2004). *İnanç ve kültür turizmi sempozyumu*, Mardin.
-(2006). *İnanç ve kültür turizmi sempozyumu*, Mardin.
-(2010), *İnanç ve kültür turizmi sempozyumu*, Mardin.
-(2013). *İnanç ve kültür turizmi sempozyumu*, 21 Eylül, Mardin.
- Sarı, E. (2010). *Kültür-kimlik-politika Mardin’de kültürlerarasılık*. İletişim yayınları. İstanbul.
- www.mardin.gov.tr (Erişim tarihi:25.08.2013)
- www.mardin.bel.tr (Erişim tarihi:08.11.2013)
- www.tuik.gov.tr (Erişim tarihi:18.12.2013)
- Yeter, E. (2008). *Kentsel gelişme ve kültür değerleri*. İstanbul.

Consciousness of The Adults Living in Mardin Concerning The Historical and Cultural Heritaget

Selma ÇOBAN

Key Words:

1. Historical and Cultural Heritage
2. Education
3. Teaching
4. Adult Education

Abstract

This study has been done in an attempt to determine the state of consciousness towards getting to know, introduce and protect the historical and cultural heritage of the adults living in Mardin. In this study screening model has been used. Target population of the study is constituted by the adults above 18 years of age and over. Within that population the study has been done on 332 adults who determined by using the targeted sampling method. The frequency (f) and percent (%) techniques has been used for the data analysis. While testing the significance chi-square technique is used. On the subject of historical and cultural heritage of Mardin, the men have more information than the women. As the length of life getting increasingly longer, accordingly desire to live in Mardin also increases. Desire to live in Mardin is higher in men than women, older than young, low educated persons than high educated persons. Today, the citizens whose religions are Muslim, Christian and Zoroaster and whose ethnic origins such as Turk, Kurd, Arab, Assyrian, Armenian, Zaza are still living together. The Assyrians have been more influenced on the art of stone structure and architecture of Mardin than Ottomans, Arabs and Turks. The men know the historical sites more than women and at the same time men travel and visit more than women. As the education level getting increased, the rate of learning the information on the history of historical places of Mardin than visiting the historical sites. The rate of respondents whose taking their children or their nonresident visitors to the museums and historical sites are increased as the age, education level and length of living in Mardin getting higher. The adults' information on the laws, regulations and similar legislations and sanctions concerning the historical and cultural sites are limited. At least age of 58 and over and illiterate group desire to destroy the new buildings that was build over the old structures in Mardin. The most part of the respondents who joined the study have the opinion that the historical and cultural values of Mardin are the common human heritage inherited from their ancestors and protecting those values is their mission.